



Den 14. september 2007

92-gruppen

c/o Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Tlf: 39 17 40 32, 39 17 40 00
Faxnummer: 39 17 41 41
E-mail: 92-gruppen@dn.dk
Website: www.92grp.dk
Koordinator: Troels Dam Christensen

92-gruppens høringssvar i forbindelse med "Grønt ansvar - Regeringens debatoplæg om en strategi for bæredygtig udvikling"

Hermed fremsendes 92-gruppens høringssvar til "Grønt ansvar – regeringens debatoplæg om en strategi for bæredygtig udvikling". Bag kommentarerne står 18 danske miljø- og ulandsorganisationer.

Høringssvaret består af dette brev med 92-gruppens hovedsynspunkter. Derudover medsendes en mere detaljeret gennemgang af vores synspunkter med en uddybning af vores hovedsynspunkter først, og dernæst mere specifikke kommentarer til de enkelte afsnit i debatoplægget.

En del af organisationerne i 92-gruppen vil i øvrigt særskilt fremsende supplerende og yderligere kommentarer.

92-gruppens hovedsynspunkter

Verden står overfor store miljø- og udviklingsmæssige udfordringer, og Danmark bør som et af verdens rigeste men også mest ressourceforbrugende lande være med til at gå forrest for at skabe en global bæredygtig udvikling.

Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling burde derfor være af overordentlig stor betydning for udviklingen af det danske samfund. Desværre er dette langt fra tilfældet. Og 92-gruppen frygter, at den nye reviderede bæredygtighedsstrategi, at dømme efter det udsendte debatoplæg - og bl.a. udtrykt ved at statsministeren ikke er medunderskriver, og at der i indholdet ikke fokuseres på de tunge økonomiske områder - heller ikke vil få nogen særlig betydning.

Med mindre bæredygtighedsstrategien reelt gives den nødvendige politiske prioritering som en overordnet udviklingsplan for hele det danske samfund, vil den ikke få den nødvendige effekt i omstillingen af Danmark mod bæredygtighed.

De tiltag, der er beskrevet i det udsendte debatoplæg, er langt fra nok til at bringe Danmark ind på en kurs mod reel bæredygtighed. Debatoplægget er alene en opstilling af nuværende aktiviteter og planer, uden nye initiativer og uden den nødvendige samlede

1

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling, er et samarbejde mellem 20 danske miljø- og udviklingsorganisationer.
92-gruppen arbejder for fremme af en bæredygtig udvikling i hele verden.

92-gruppen består af: Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk International Bosætningservice, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, Det Økologiske Råd, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Greenpeace, Danmarks Jægerforbund, Kvindernes U-landsudvalg, Landsforeningen for Økosamfund, Mellempolitik Samvirke, Natur og Ungdom, Nepenthes, Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis / Øko-net, Organisationen for Vedvarende Energi OVE, Sydafrika Kontakt, U-landsforeningen Svalerne, U-landsorganisationen Ibis, WWF Verdensnaturfonden.

strategiske tilgang. Der er brug for en langt stærkere og mere målrettet indsats, hvis Danmark reelt skal bevæge sig frem mod bæredygtighed.

Således mener 92-gruppen at:

1. Det er godt, at den globale opvarmning har en fremtrædende placering i debatoplægget, men den beskrevne indsats er langt fra tilstrækkelig. Udgangspunktet må være en erkendelse af, at Danmark i dag har et udslip af drivhusgasser, der er langt højere, end hvad der er plads til per verdensborger. Derfor bør den danske indsats forstærkes væsentligt. Herunder må der opstilles bindende målsætninger og handlingsplaner for en 50 procents reduktion i det danske drivhusgasudslip inden 2030 (ift. 1990), og en konkret plan hvordan Danmark kan gøres helt fri for fossile brændsler inden 2050.
2. Den endelige nationale bæredygtighedsstrategi må i langt højere grad anerkende, at Danmark som en af verdens mest ressourceforbrugende nationer i dag er meget langt fra bæredygtighed. At Danmark i dag forbruger og forurener langt mere end vores "økologiske råderum" giver plads til, og at vores livsstil gør det svært at sikre den nødvendige udvikling i verdens fattige lande på en bæredygtig måde.
3. Det overordnede mål for bæredygtighedsstrategien må være et dansk samfund, der lever indenfor vores andel af klodens økologiske råderum, og samtidigt bidrager væsentligt til en ligelig og retfærdig fordeling af verdens goder i resten af verden.
4. Bæredygtighedsstrategien bør i langt højere grad tage ansvar for de voksende globale konsekvenser af vores forbrug og produktion. Vores "globale fodaftryk" sætter i stigende grad miljø og mennesker udenfor landets grænser under pres, og derfor bør der opstilles en handlingsplan for, hvordan vi formindsker vores fodaftryk og gør det mere bæredygtigt, herunder når de af FN opstillede mål om forbedret ressourceeffektivitet.
5. Bæredygtighed må defineres bredt i overensstemmelse med Brundtland-kommissionen, og bæredygtighedsstrategien må gælde for hele det danske samfund. Det er således ikke nok, som debatoplægget lægger op til, kun at tage udgangspunkt i den "miljømæssige" bæredygtighed. For at gøre Danmark bæredygtigt er det nødvendigt at tænke bæredygtighed ind i alle betydende sektorer og gøre bæredygtighedsstrategien til en overordnet udviklingsstrategi for det danske samfund. Bæredygtighedsstrategien bør i den forbindelse være underskrevet og tiltrådt af statsministeren og være gældende for alle ministerier, offentlige instanser og hele det danske samfund.
6. Fattigdomsbekæmpelse bør spille en mere central rolle i bæredygtighedsstrategien. Så længe der findes udbredt fattigdom er verden ikke bæredygtig. Således må bæredygtighedsstrategien indeholde en grundig og visionær gennemgang af hvordan Danmark vil bekæmpe fattigdom, og skabe

bæredygtig udvikling for verdens fattige, gennem alle betydende politikker herunder handelspolitik, investeringer, teknologioverførelse og udviklingsbistand. Danmark bør genetablere en dansk fattigdomsorienteret udviklingsbistand på 1 procent af BNI, samt en additional bistand til bl.a. globale miljøproblemer på ½ procent af BNI.

7. Hvis Danmark skal nå bæredygtighed, er det nødvendigt med en langt stærkere indsats fra alle dele af det danske samfund. Derfor er der brug for et stærk folkeoplysende og folkeinddragende indsats. Der bør derfor udvikles og gennemføres en national strategi på dette område - herunder bør den danske indsats i forbindelse med FN's tiår for uddannelse for bæredygtig uddannelse styrkes væsentligt.
8. Den endelige bæredygtighedsstrategi bør baseres på en bedre problemanalyse og evaluering af resultaterne ind til nu. Ligeledes bør gennemførelsen af den kunne følges gennem et udførligt indikator- og monitoreringsprogram. Inden udarbejdelsen af den endelige strategi bør der gives offentligheden høringsmulighed til strategiudkastet.

Med venlig hilsen

Troels Dam Christensen

På vegne af 92-gruppen, som i denne sammenhæng tegnes af

Care Danmark
Danmarks Naturfredningsforening
Dansk International Bosætningservice
Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark
Det Økologiske Råd
FN-forbundet
Folkekirkens Nødhjælp
Greenpeace
IBIS
Kvindernes U-landsudvalg
Landsforeningen for Økosamfund
Mellempolkeligt Samvirke
Natur og Ungdom
Nepenthes
Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis/Økonet
Organisationen for Vedvarende Energi OVE
Sydafrika Kontakt
WWF Verdensnaturfonden

3

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling, er et samarbejde mellem 20 danske miljø- og udviklingsorganisationer.
92-gruppen arbejder for fremme af en bæredygtig udvikling i hele verden.

92-gruppen består af: Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk International Bosætningservice, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, Det Økologiske Råd, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Greenpeace, Danmarks Jægerforbund, Kvindernes U-landsudvalg, Landsforeningen for Økosamfund, Mellempolkeligt Samvirke, Natur og Ungdom, Nepenthes, Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis / Øko-net, Organisationen for Vedvarende Energi OVE, Sydafrika Kontakt, U-landsforeningen Svalerne, U-landsorganisationen Ibis, WWF Verdensnaturfonden.

Generelle kommentarer – Uddybning af 92-gruppens hovedsynspunkter

1. Klimaforandringer – Den skitserede indsats er ikke tilstrækkelig

92-gruppen er enig i, at den globale opvarmning skal have en fremtrædende placering i bæredygtighedsstrategien, og at indsatsen for at bekæmpe de menneskeskabte klimaændringer - som der lægges op til i indledningen til debatoplægget - skal styrkes.

Det er derfor helt uforståeligt, at debatoplægget lægger op til at fjerne gældende målsætninger og reducere ambitionsniveauet på klimaområdet. Regeringen må i stedet fastholde målet om at halvere det danske CO₂-udslip inden for en generation og sikre, at dette mål forfølges gennem en konsekvent og langsigtet energipolitik.

I Danmarks nuværende strategi for bæredygtig udvikling, "Fælles fremtid – udvikling i balance", fastlagde regeringen pejlemærket om at halvere drivhusgasudledningerne inden 2030. Det fremgår også, at regeringen finder, "at der er behov for betragtelige begrænsninger i udledningen af drivhusgasser – mellem 2 og 2,5 procent årligt", hvis det skal lykkes at holde den globale temperaturstigning under smertegrænsen på 2 grader.

Det grundlæggende forhold er, at Danmark har et meget stort udslip af drivhusgasser per indbygger i forhold til de fleste andre lande i verden. Et udslip der er langt højere end det, der er til rådighed per verdensborger, hvis ødelæggende klimaændringer skal undgås. Dette faktum bør være udgangspunktet for afsnittet og de nødvendige danske tiltag.

Det er godt, at debatoplægget tager udgangspunkt i IPCCs rapporter og Stern rapportens påvisning af, at det klart bedre kan betale sig at handle nu end at vente eller undlade at handle. Men vi mener ikke, at de inkluderede tiltag er tilstrækkelige. Eksempelvis er målsætningen om reduktion af fossile brændsler med mindst 15 procent i 2025 meget beskedent, og vil slet ikke række til at imødekomme Danmarks kommende forpligtigelser i forhold til 2020, hvis en EU reduktion på 30 procent i 2020 skal gennemføres. Ligeledes bør energispareindsatsen forøges til langt mere end 1,25 procent årligt.

92-gruppen opfordrer til:

- At Danmarks klimapolitik baseres på, hvor store reduktioner af udledningerne med CO₂ og andre drivhusgasser der skal til for at leve op til Klimakonventionens overordnede målsætning om, at koncentrationen af drivhusgasser i atmosfæren skal stabiliseres på et niveau, der kan forhindre farlige menneskeskabte indvirkninger på klimasystemet (Klimakonventionens artikel 2).
- Som konsekvens heraf bør Danmark arbejde for, at kurven over de globale udslip af drivhusgasser knækkes, så de begynder at falde inden år 2015.
- At der i afsnittet indledes med at anerkende, at Danmark har et alt for højt udslip af drivhusgasser per indbygger i forhold til, hvad der er plads til per verdensborger, og at der inkluderes en figur, der viser dette.
- Som konsekvens heraf bør det gældende pejlemærke om halvering af drivhusgasudslippet inden 2030 gøres til en bindende målsætning, og andelen af

vedvarende energi bør udgøre mindst 50 procent af det samlede energiforbrug i 2025.

- At der etableres en proces, som fører til udarbejdelse af en konkret plan for, hvordan det danske energisystem omstilles, så regeringens vision om at gøre Danmark helt fri for fossile brændsler kan virkeliggøres inden 2050.

2. Det overordnede mål må være et Danmark tilpasset klodens bæreevne – med en retfærdig fordeling af verdens goder

92-gruppens organisationer mener, at alle mennesker er lige, og dermed principielt også har ret til den samme andel af klodens økologiske råderum. I dag tyder alt på, at vi i Danmark på væsentlige områder har langt større ressourceforbrug og forureningsgrad end kloden kan bære, hvis alle havde den samme livsstil som os. Eksempelvis er vores udslip af drivhusgasser og vores forbrug af naturressourcer blandt de største i verden, og langt fra hvad der er plads til per verdensborger. Vi er således langt fra at leve bæredygtigt.

Målet med en bæredygtighedsstrategi må være et dansk samfund, der lever indenfor vores andel af klodens økologiske råderum, og samtidigt bidrager væsentligt til en ligelig og retfærdig fordeling af verdens goder i resten af verden.

Vi mener ikke, at debatoplægget i tilstrækkelig grad anerkender denne udfordring og opgave. Tværtimod har man ved læsning af oplægget indtryk af, at Danmark er tæt på at være bæredygtig, og vi ved nogle relativt begrænsede indgreb kan blive helt bæredygtige. Eksempelvis tales der flere steder om en "relativ" afkobling mellem ressourceforbrug og forurening og så økonomisk vækst, men ikke om den nødvendige "absolutte" afkobling, hvor vi får et reelt mindre ressourceforbrug og forurening.

Denne tendens til "skønmaleri" afspejles også i de valgte figurer i debatoplægget, som langt overvejende viser "positive" tendenser, også hvor det ville være mere relevant at vise andre figurer. For eksempel vises energiforbrug i forhold til BNP, i stedet for vores CO2 udslip per indbygger sammenlignet med hvad der er plads til per verdensborger. Eller antal kemikalier der er blevet klassificeret i stedet for forbrug af kemikalier.

Vi mener således ikke, at debatoplægget i tilstrækkelig grad anerkender, at Danmark er langt fra bæredygtighed, og at det vil kræve væsentlige politiske skridt at nå dette.

92-gruppen opfordrer til:

- At det i bæredygtighedsstrategien anerkendes, at Danmark er langt fra at være bæredygtig i forhold til det økologiske råderum, der er til rådighed per verdensborger
- At der opstilles et overordnet mål i bæredygtighedsstrategien om et dansk forbrug og en dansk livsstil, der er tilpasset klodens bæreevne og en ligelig og retfærdig fordeling af verdens goder mellem verdens indbyggere.
- At der opstilles konkrete delmål og virkemidler til at nå dette endelige bæredygtighedsmål, herunder at status løbende monitoreres og indsatsen justeres således, at det endelige mål nås.

5

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling, er et samarbejde mellem 20 danske miljø- og udviklingsorganisationer. 92-gruppen arbejder for fremme af en bæredygtig udvikling i hele verden.

92-gruppen består af: Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk International Bosætningservice, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, Det Økologiske Råd, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Greenpeace, Danmarks Jægerforbund, Kvindernes U-landsudvalg, Landsforeningen for Økosamfund, Mellempolkeligt Samvirke, Natur og Ungdom, Nepenthes, Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis / Øko-net, Organisationen for Vedvarende Energi OVE, Sydafrika Kontakt, U-landsforeningen Svalerne, U-landsorganisationen Ibis, WWF Verdensnaturfonden.

3. Bæredygtighedsstrategien må tage højde for konsekvenserne af globaliseringen – de globale virkninger af de nuværende produktions- og forbrugsmønstre.

Som en konsekvens af globaliseringen flytter en større og større del af miljø- og ressourcebelastningen ved vores forbrug udenfor landets grænser. En voksende del af de forbrugsvarer vi anvender, kommer fra andre dele af kloden, og en stor del af den miljøbelastning og det ressourceforbrug dette resulterer i, er placeret i disse lande.

Med mindre dette – det såkaldt ”globale fodaftryk” - regnes med i det danske forbrug eller miljøbelastning, får man ikke et retvisende indtryk af vores faktiske belastning af kloden.

Debatoplægget nævner i ministerens forord og i indledningen betydningen af vores globale ansvar og herunder, at vi skal mindske vores ”globale fodaftryk”, men derudover er dette kun behandlet meget begrænset i resten af debatoplægget, herunder i de handlingsrettede afsnit.

Danmark må tage ansvar for de globale konsekvenser af vores livsstil og forbrug, og et første skridt må være i langt højere grad at inddrage dette i bæredygtighedsstrategien, herunder at måle og monitorere det, samt sætte konkrete mål for hvorledes vores ”globale fodaftryk” gøres bæredygtigt.

I den eksisterende bæredygtighedsstrategi fra 2002 var dette aspekt også meget mangelfuldt inddraget, dog var der et afsnit om ”ressourcer og ressourceeffektivitet”, hvor det blandt andet blev nævnt, at det er ”væsentligt at have både det nationale og internationale ressourceforbrug samt den tilhørende miljøbelastning for øje”. Ligeledes blev der opsat et langsigtet pejlemærke om at begrænse forbruget af ressourcer til ca. 25 procent (en faktor-4 reduktion).

Desværre er dette afsnit og målsætning helt faldet ud i debatoplægget, hvilket tyder på en manglende prioritering, og det hænger meget dårligt sammen med ”problemformuleringen” fra blandt andet ministeren i de indledende afsnit.

92-gruppen opfordrer til:

- At det i bæredygtighedsstrategien anerkendes, at Danmark må tage medansvar for de globale konsekvenser af vores forbrug og produktion, vores ”globale fodaftryk”. Og at det anerkendes, at disse globale konsekvenser af vores forbrug og produktion må medtages i vores opgørelser over, hvorvidt vi er på vej mod bæredygtighed.
- At vi derfor begynder at monitorere og måle dette ”globale fodaftryk” - den globale miljøpåvirkning af vores forbrug og produktion – og at der i bæredygtighedsstrategien opsættes målsætninger om, hvorledes dette skal ske.
- At der i bæredygtighedsstrategien opsættes målsætninger for, hvorledes vi skal nedsætte vores ”globale fodaftryk” og gøre det mere bæredygtigt, - og at der udarbejdes en dansk handlingsplan for, hvordan dette skal ske.
- At der i bæredygtighedsstrategien inkluderes en målsætning om at forbedre ressourceeffektiviteten med en faktor 4 i løbet af 2-3 årtier og en faktor 10 på længere sigt, som det nævnes i vedtagelse fra FNs særlige generalforsamling om

6

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling, er et samarbejde mellem 20 danske miljø- og udviklingsorganisationer.
92-gruppen arbejder for fremme af en bæredygtig udvikling i hele verden.

92-gruppen består af: Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk International Bosætningservice, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, Det Økologiske Råd, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Greenpeace, Danmarks Jægerforbund, Kvindernes U-landsudvalg, Landsforeningen for Økosamfund, Mellempøkeligt Samvirke, Natur og Ungdom, Nepenthes, Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis / Øko-net, Organisationen for Vedvarende Energi OVE, Sydafrika Kontakt, U-landsforeningen Svalerne, U-landsorganisationen Ibis, WWF Verdensnaturfonden.

miljø og udvikling i 1997 ("Rio+5"). Samt at der udvikles tilstrækkelige virkemidler og delmål for at disse mål kan nås.

4. Bæredygtighed må defineres bredt – og bæredygtighedsstrategien må være en overordnet strategi, der gælder alle sektorer i det danske samfund

Af debatoplæggets indledning kan man se, at bæredygtig udvikling stadig defineres som Brundtland-kommissionen gjorde det i 1987.

92-gruppen er enig i, at bæredygtighedsstrategien bør baseres på definitionen af bæredygtig udvikling fra Brundtland-rapporten.

Samtidigt lægges der i debatoplægget dog op til, at det er et "udspil til en dansk strategi for en miljømæssigt bæredygtig udvikling", og at det komplementeres af regeringens øvrige politikker for økonomisk og social bæredygtighed. Bæredygtighedsstrategien er dermed øjensynlig kun en af flere bæredygtighedsstrategier.

Således er fokus i debatoplægget tydeligt mere isoleret på den miljømæssige side af bæredygtigheden, end det var tilfældet i bæredygtighedsstrategien fra 2002.

Et eksempel på dette er, at de afsnit om indsatser indenfor de "produktive" erhverv som "fødevarerproduktion" og "industri, handel og service" som var indeholdt i strategien fra 2002, helt er forsvundet i debatoplægget. En meget uheldig konsekvens af denne mere snævre fokus på det "miljømæssige", kan blive, at det primært bliver miljøministeriets strategi, uden tilstrækkelig indflydelse på alle relevante sektorer i det danske samfund.

Samtidigt er der i debatoplægget ikke nogen særlig reference til hverken den nordiske eller EU's strategi for bæredygtig udvikling, der begge er strategier, der anvender en bredere definition af bæredygtig udvikling. Dette er problematisk, da det må forventes, at den danske bæredygtighedsstrategi skal være koordineret med både den nordiske og EU's bæredygtighedsstrategi, som vi jo har tilsluttet os.

92-gruppen er enig i, at der er store udfordringer omkring den miljømæssige bæredygtighed, og der derfor er brug for at Danmark øger sin indsats her. Samtidigt er det dog yderst vigtigt at pointere, at bæredygtighed, inklusiv den miljømæssige bæredygtighed, må ses bredt for at sikre et fremtidigt bæredygtigt samfund. Hvis ikke bæredygtig udvikling bliver integreret i alle betydende dele af det danske samfund, vil vi ikke opnå den ønskede udvikling - heller ikke for den miljømæssige side.

Således må man spørge, om den kommende bæredygtighedsstrategi bliver en samlet bæredygtighedsstrategi for alle sektorer og dele af det danske samfund, eller nærmere en mere isoleret strategi primært ejet af miljøministeriet. Hvis det sidste er resultatet, er der stor risiko for, at vi får en strategi, der ikke har den fornødne gennemslagskraft på den samlede samfundsudvikling. Lige præcis den manglende sammentænkning af miljø og udvikling som Brundtland-kommissionen forsøgte at gøre op med.

92-gruppen opfordrer til:

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling, er et samarbejde mellem 20 danske miljø- og udviklingsorganisationer.
92-gruppen arbejder for fremme af en bæredygtig udvikling i hele verden.

92-gruppen består af: Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk International Bosætningservice, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, Det Økologiske Råd, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Greenpeace, Danmarks Jægerforbund, Kvindernes U-landsudvalg, Landsforeningen for Økosamfund, Mellempolkeligt Samvirke, Natur og Ungdom, Nepenthes, Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis / Øko-net, Organisationen for Vedvarende Energi OVE, Sydafrika Kontakt, U-landsforeningen Svalerne, U-landsorganisationen Ibis, WWF Verdensnaturfonden.

- At bæredygtighed defineres bredt som Brundtlandkommissionen gjorde det, og ikke kun isoleres til "miljømæssig" bæredygtighed
- At det sikres, at bæredygtighedsstrategien bliver en overordnet strategi for hele det danske samfund, hvor bæredygtighedshensyn indtænkes i alle sektorer og politikker.
- At der i bæredygtighedsstrategien derfor også opsættes målsætninger og virkemidler for alle betydende sektorer i det danske samfund inklusiv fødevarerproduktion, industri, handel og service.
- At det sikres at bæredygtighedsstrategien bliver hele regeringens strategi, som alle ministerier følger som overordnet udviklingsstrategi for det danske samfund. Bæredygtighedsstrategien bør i den forbindelse være underskrevet og tiltrådt af statsministeren og være gældende for alle ministerier, offentlige instanser og hele det danske samfund.
- At bæredygtighedsstrategien sammentænkes med den nordiske og EU's bæredygtighedsstrategi, herunder med de styrende principper i disse strategier.

5. Ingen bæredygtighed med fattigdom - fattigdomsbekæmpelse bør spille en central rolle i bæredygtighedsstrategien

I forbindelse med hvilken bæredygtighed vi stræber efter, bør det ligeledes påpeges, at Brundtland-kommissionens definition gav specielt fokus til fattigdomsbekæmpelse. Således er den fulde definition af bæredygtig udvikling fra Brundtland-rapporten (s. 51):

"En bæredygtig udvikling er en udvikling som opfylder nuværende behov uden at bringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare. Den rummer i sig to begreber:

* begrebet "behov", især de grundlæggende behov hos verdens fattige, som bør have absolut førsteprioritet, og

* tanken om de begrænsninger som teknologiens stade og den samfundsmæssige organisation lægger på miljøets muligheder for at opfylde de nuværende og fremtidige behov."

Vigtigheden af at sammentænke miljø og fattigdom bliver nævnt i debatoplægges afsnit om internationalt samarbejde, hvilket er godt. Men ellers er sammenhængen mellem fattigdomsbekæmpelse og bæredygtig udvikling næsten ikke omtalt i oplægget. Som nævnt er de globale konsekvenser af Danmarks forbrug og produktion ikke inddraget tilstrækkeligt, og strategien formår derfor heller ikke at anerkende, at de rige lande (herunder Danmark) enorme ressourceforbrug, der lægger beslag på langt størstedelen af klodens naturressourcer, reelt ikke levner plads til, at de fattige lande kan vokse sig ud af fattigdom. Der er også for de fattiges skyld brug at finde en ny måde at skabe økonomisk vækst og velfærd på, som baserer sig på et radikalt lavere forbrug af naturressourcer. Strategien bør anerkende denne sammenhæng og indeholde en grundig og visionær behandling af hvordan Danmarks rolle i den øgede globale økonomiske integration kan bruges til at skabe handelsrelationer og udvikling af ny teknologi som kan skabe en økonomi der levner plads til velfærd for alle.

I forbindelse med udviklingsbistanden må denne igen op på 1 procent af bruttonationalindkomsten, og det må være en bistand, der fokuseres på at skabe bæredygtig udvikling for de fattigste.

Samtidigt må Danmark genindføre en additionel bistand, blandt andet for at indfri løftet fra Rio konferencen om ny og additionel bistand til miljøbeskyttelse i udviklingslandene. En sådan additionel bistand kan også være med til at løse nogle af de miljøproblemer, som vores "globale fodaftryk" afstedkommer i andre lande, og hjælpe de lande, der i disse år oplever en kraftigt økonomisk vækst, til større bæredygtighed.

92-gruppen opfordrer til:

- At fattigdomsbekæmpelse kommer til at spille en central rolle i bæredygtighedsstrategien, herunder at det anerkendes, at egentlig velfærd for alle klodens beboere reelt ikke er muligt indenfor rammerne af den gældende økonomiske model i Danmark og andre af verdens rige lande.
- At regeringen i relation til strategien fremlægger, hvorledes den i forbindelse med den øgede globale integration, herunder indenfor handelspolitikken, investeringer og teknologiudvikling, vil fremme bæredygtig udvikling og fattigdomsbekæmpelse
- At den danske fattigdomsorienterede bistand igen bliver på 1 procent af BNI og der samtidigt oprettes en additionel bistand på ½ procent af BNI, der bl.a. skal være med til at løse de globale miljøproblemer.

6. Der bør udarbejdes en strategi for oplysning og inddragelse af befolkningen – herunder bør indsatsen for uddannelse for bæredygtig udvikling styrkes væsentligt

Der lægges flere steder i debatoplægget vægt på at alle parter i samfundet skal bidrage, men samtidigt at denne indsats så vidt muligt skal ske af egen lyst. Hvis dette skal kunne lade sig gøre, er det nødvendigt med en langt stærkere folkeoplysende og uddannende indsats, og en stærkere inddragelse af den enkelte, myndigheder, virksomheder og foreninger. – Uden dette vil en tilstrækkelig dansk indsats for bæredygtighed forblive en illusion.

Ud over forskellige begrænsede dialogtiltag i forbindelse med tilblivelsen af den reviderede bæredygtighedsstrategi, er der ikke i dialogoplægget nogen særlige tanker om dette. Tværtimod er hele den folkeoplysende og - involverende indsats givet meget lav prioritet, og omtalen af den placeret langt tilbage i debatoplægget.

Selv i forbindelse med omtalen af FNs tiår for uddannelse for bæredygtig udvikling, gives der blot udtryk for, at denne indsats vil fortsætte stort set som hidtil - hvilket er alt for lidt. Og omtalen af dette vigtige FN initiativ, som Danmark har forpligtiget sig til at deltage i, står omtalt til sidst på linje med indsatsen mod partikelforurening fra brændeovne.

Dette er helt utilstrækkeligt. I forvejen har Danmark langt fra ydet den indsats i forbindelse med FNs ti-år for uddannelse for bæredygtig udvikling, som er nødvendig, og som vi har forpligtiget os til.

Der er brug for en national strategi og indsats for inddragelse og oplysning af den danske befolkning om bæredygtig udvikling. FNs ti-år for uddannelse for bæredygtig udvikling bør være en vigtig del af dette, og skal styrkes væsentligt. Under en sådan national

oplysningsstrategi kan der så også lægges andre mere tidsbegrænsede initiativer som f.eks. "Et ton mindre" og "Grønt ansvar" kampagnerne.

92-gruppen opfordrer til:

- At der i forbindelse med bæredygtighedsstrategien udarbejdes en national strategi for inddragelse og oplysning af den danske befolkning om bæredygtig udvikling.
- At der i forbindelse med dette oprettes en pulje af oplysningsmidler til oplysningsaktiviteter om bæredygtig udvikling.
- At arbejdet med FNs ti-år for uddannelse for bæredygtig udvikling styrkes væsentligt og får en langt mere fremtrædende rolle som en del af arbejdet frem mod et bæredygtigt dansk samfund.
- At der under en sådan national oplysnings- og inddragelsesindsats, i forbindelse med klimatopmødet i København i 2009 ydes en stor og specifik indsats for at informere og inddrage den danske befolkning i løsningen af de globale miljø- og udviklingsproblemer.

7. Den endelige bæredygtighedsstrategi bør baseres på en bedre problemanalyse og evaluering – og kunne følges via et indikator- og monitoreringsprogram

Når man læser debatoplægget, er det uklart, præcis hvilken status det har. Er det alene et debatoplæg eller også en skitse til den endelige reviderede bæredygtighedsstrategi? Umiddelbart virker debatoplægget mest som en oversigt over det, som Danmark allerede gør eller har planer om at gøre på udvalgte områder. Således er der meget lidt nyt i oplægget.

Ligeledes baserer oplægget sig heller ikke på en konkret beskrivelse af de problemer eller udfordringer, som en endelig strategi må forventes at svare på. Således er der ingen "problemanalyse" for det, som strategien skal være med til at løse, endsige en evaluering af resultaterne der er opnået i forhold til den eksisterende bæredygtighedsstrategi fra 2002.

Som sådan er oplægget langt fra, hvad man må forvente af den endelige reviderede strategi.

Derfor er der også behov for, at det endelige udkast til bæredygtighedsstrategien kommer i offentlig høring, før det færdiggøres. Kun således vil offentligheden i tilstrækkelig grad blive inddraget i udarbejdelsen af strategien.

Det er vigtigt, at der i den endelige bæredygtighedsstrategi indgår et detaljeret indikator- og monitoreringsprogram, således at strategiens gennemførelse og målopfyldelse kan følges, og de nødvendige revisioner i indsatsen foretages, så de endelige mål nås.

92-gruppen opfordrer til:

- At den reviderede bæredygtighedsstrategi i højere grad baserer sig på en grundig problemanalyse af de miljø- og udviklingsproblemer, Danmark og verden står over for – herunder en konkret evaluering af resultaterne i forhold til den nuværende bæredygtighedsstrategi

10

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling, er et samarbejde mellem 20 danske miljø- og udviklingsorganisationer. 92-gruppen arbejder for fremme af en bæredygtig udvikling i hele verden.

92-gruppen består af: Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk International Bosætningservice, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, Det Økologiske Råd, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Greenpeace, Danmarks Jægerforbund, Kvindernes U-landsudvalg, Landsforeningen for Økosamfund, Mellempolkeligt Samvirke, Natur og Ungdom, Nepenthes, Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis / Øko-net, Organisationen for Vedvarende Energi OVE, Sydafrika Kontakt, U-landsforeningen Svalerne, U-landsorganisationen Ibis, WWF Verdensnaturfonden.

- At den reviderede bæredygtighedsstrategi bliver en samlet strategi for hvordan Danmark bliver bæredygtig, med nye og nødvendige tiltag og overordnet strategisk tilgang, frem for en oversigt over eksisterende tiltag.
- At der i forbindelse med udarbejdelsen af den endelige strategi gives offentligheden høringsmulighed til udkastet til strategien, inden den færdiggøres.
- At der udarbejdes et indikator- og et monitoreringsprogram i forhold til strategien, som gør det muligt at følge og korrigere udviklingen indenfor de enkelte indsatsområder.

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling, er et samarbejde mellem 20 danske miljø- og udviklingsorganisationer.
92-gruppen arbejder for fremme af en bæredygtig udvikling i hele verden.

92-gruppen består af: Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk International Bosætningservice, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, Det Økologiske Råd, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Greenpeace, Danmarks Jægerforbund, Kvindernes U-landsudvalg, Landsforeningen for Økosamfund, Mellempøkeligt Samvirke, Natur og Ungdom, Nepenthes, Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis / Øko-net, Organisationen for Vedvarende Energi OVE, Sydafrika Kontakt, U-landsforeningen Svalerne, U-landsorganisationen Ibis, WWF Verdensnaturfonden.

Specifikke kommentarer til de enkelte afsnit

1. Forord og indledning

Disse afsnit i debatoplægget indeholder som nævnt flere gode og rigtige betragtninger, herunder om vigtigheden af at inddrage Danmarks globale miljøpåvirkning, globaliseringens rolle og vigtigheden af at inddrage alle parter i samfundet. Desværre er disse betragtninger som sagt kun i meget begrænset omfang modsvaret af tilstrækkelig handling i de efterfølgende handlingsafsnit.

92-gruppen opfordrer til:

- At der i den endelige strategi skabes bedre overensstemmelse mellem de i forord og indledning påpegede problemstillinger, og så de handlinger der skal rette op på dem.

2. Klimaforandringer

(Se afsnittet om klimaindsatsen under de generelle kommentarer)

3. Transport

Generelt er afsnittet om transport meget svagt og defensivt, med meget få fremadrettede målsætninger. Der henvises mest til EU initiativer, men ikke meget til hvad Danmark selv vil gøre. Dette er ikke tilstrækkeligt i en situation, hvor transportsektoren i Danmark vokser kraftigt og ubæredygtigt.

Det er dog positivt, at debatoplægget fastholder pejlemærket om at reducere CO2 udslippet fra transportsektoren med 25 procent i 2030 sammenlignet med 1988. Men der er behov for at gøre pejlemærket til en bindende målsætning, samt opstille bindende delmål frem til 2030.

Afsnittet mangler at fokusere på sammenhængen mellem udvidelser af eksisterende veje og etablering af nye vejstrækninger, og den trafik det kan generere. Vejudvidelser primært af motorveje er i langt de fleste tilfælde med til at skabe mere vejtrafik og dermed mere CO2-udledning. I den sammenhæng mangler et fokus på den kollektive trafik og behovet for at udbygge og skabe kvalitet på den front. Hvis den kollektive trafik bliver opgraderet vil det være en god metode til at skabe mere bæredygtig transport.

Det er i den forbindelse positivt, at der i pressemeddelelsen står, at infrastrukturkommissionen skal inddrage dette aspekt i deres arbejde, men det bør også indgå i oplægget.

Med hensyn til målet om at øge andelen af biobrændstof i transportsektoren til 10 procent i 2020, er det nødvendigt først og fremmest at satse på større energieffektivitet og mindre kørsel/transport. Og i det omfang biobrændstof skal indgå i transportsektoren, må det sikres, at biobrændstofferne fremstilles på en miljømæssigt og socialt bæredygtig måde.

92-gruppen opfordrer til:

- At pejlemærket om at reducere CO2 udslippet fra transportsektoren med 25 procent i 2030 sammenlignet med 1988 gøres til et bindende mål, og at der opstilles bindende delmål frem til 2030.
- At der fokuseres på den kollektive trafik og at skabe et bedre kollektiv system, der kan være et godt alternativ til vejtrafikken.
- At bilafgifter bliver langt mere differentieret end det skete for nyligt. Lige nu svarer den totale forventede CO2 besparelserne per år omtrent til den stigning i CO2 udledning som transportsektorer oplever på ét år. Og indgrebet er således ikke med til at reducere CO2 udslippet i nær det omfang som der er brug for.
- At der i transportsektoren i forhold til drivhusgasudslip først og fremmest satses på større energieffektivitet og mindre kørsel/transport, og at der i det omfang der anvendes biobrændstoffer sikres, at disse bidrager væsentligt til nedbringelse af drivhusgasudslippet, samt er fremstillet på en miljømæssigt og socialt bæredygtig måde.
- At der opstilles målsætning om at varevogne, taxier og almindelige biler på sigt skal inkluderes i miljøzoneordningen, samt at der åbnes mulighed for at kommuner kan indføre bompenge.

4. Et sundt og sikkert miljø

Generelt mener 92-gruppen, at afsnittet er meget svagt formuleret og uden klare målsætninger og uden virkemidler til opnåelse af målene. Der er således meget langt fra det formulerede til den egentlige strategi på området, som må forventes i en bæredygtighedsstrategi.

Således med hensyn til målsætningen for *partikeludslip* der er helt løst formuleret uden klare mål, der kan evalueres på. Hvad angår *kvælstofoxider* gentages blot det krav, som stilles fra EU (NEC-direktivet).

Tilskudsordningen til partikelfiltre fra 2003 fremhæves, men denne ordning bruges ikke tilstrækkeligt fordi tilskudsprocenten er for lav (30 procent). I Holland er den f.eks. 85 procent.

I forhold til *kemikalier* er der også kun helt overordnede kvalitative formuleringer.

Det samme gælder med hensyn til *støj* målsætningerne, som også er meget ukonkrete ("beskytte mest muligt" og på længere sigt "ingen væsentlige negative sundhedspåvirkninger").

Afsnittet om *brændeovne* giver indtryk af, at hvis folk blot fyrede rigtigt – ikke med vådt brænde eller med for lidt lufttilførsel – ville problemet være løst. Men i virkeligheden ville der også være et stort sundhedsproblem med brændeovne i byområder, selv om alle fyrede korrekt. Derfor er der behov for krav til brændeovnes emissioner, samt for i det hele taget at få befolkningen i byområder til at bruge brændeovn mindre. Dette nævnes da også – noget ulogisk – i afsnittet "Alle har et ansvar", men uden at sætte tal på.

92-gruppen opfordrer til:

- At regeringen i bæredygtighedsstrategien generelt tænker mere ambitiøst og målrettet på området – Herunder vælger en strategisk tilgang med klare og målbare målsætninger
- At der opstilles mål for anvendelse af partikelfiltre og SCR-katalysatorer på dieselkøretøjer – eller teknologier med tilsvarende¹ effekt. I 2010 skal disse være installeret på 50% af de tunge køretøjer, 25% af de lette varebiler samt personbiler. I 2015 skal det være på 100% af de tunge, 75% af varebilerne og 50% af personbilerne. I det omfang disse mål ikke kan forudses nået som følge af EU's emissionskrav, skal det ske via økonomiske virkemidler, herunder tilskudsordninger og differentiering af registreringsafgift og grøn ejerafgift, samt krav til offentlige køb af køretøjer, tjenesteydelser m.v.
- At Danmark arbejder for, at EU's kommende normer for emissioner for såvel tunge som lette køretøjer, de såkaldte Euro 6 normer, skal skærpe kravene betydeligt (ift. Euro 5) til partikler, målt både som partikelmasse og -antal, samt til kvælstofoxider (NOx) – svarende til hvad der kan opnås ved anvendelse af bedste teknologi inden for partikelfiltre og SCR-katalysatorer. Der skal desuden stilles specifikt emissionskrav til kvælstofdioxid (NO₂)²
- At antallet af støjramte boliger halveres i 2015 set i forhold til år 2000
- At stoffer anført på Miljøstyrelsens liste over uønskede stoffer er fjernet fra produkter, som mennesker kommer i kontakt med samt anvendelser, som giver anledning til udslip til naturen, inden år 2020. I det omfang dette ikke kan forventes at ske som følge af EU-lovgivning, skal det ske via økonomiske virkemidler, fremme af miljømærkede produkter, samt krav til offentlige køb af varer og tjenesteydelser m.v.
- Inden 2015 skal udslippet af partikler fra brændeovne i bymæssig bebyggelse være reduceret med 80% ift. år 2000. Dette skal ske ved fremme af skrotning af eksisterende brændeovne, bl.a. ved økonomiske incitamenter, bedre tilsyn med forureningen fra brændeovne og sanktioner over for borgere, der forurener for meget – samt kampagner for såvel bedre fyring som begrænsning af brug af brændeovn i byområder
- Danmark og EU skal via sine bistandsmidler, via Verdensbanken, europæiske investeringsbanker m.v. arbejde for fremme af sundere og mere miljøvenlige produkter i udviklingslandene, herunder afskaffelse af bly i benzin, udfasning af brugen af kviksølv, implementering af POPS-konventionen om anvendelse af giftige organiske stoffer, samt fremme af køretøjer, der såfremt de er dieseldrevne, er forsynet med partikelfilter og SCR-katalysator.

¹ Med ”tilsvarende” menes, at der opnås ligeså stor reduktion hvad angår hele størrelsesspektret af partikler – i modsætning til de nuværende Euro-normer fra EU, som tilsyneladende har ligeså god effekt som partikelfiltre, men hvor dette kun gælder for den samlede partikelmasse – domineret af grove partikler – og ikke for de ultrafine partikler

² Det er nødvendigt at stille særligt krav til NO₂, da denne er betydeligt mere skadelig end NO, og da visse teknologier (som oxiderende katalysatorer) forskyder balancen over mod større andel af NO₂.

5. Natur også til de kommende generationer

Det er positivt at det i debatoplægget fastslås, at naturpolitikken vil være et helt centralt indsatsområde for regeringen i de kommende år. Der er helt klart brug for en styrket indsats, for både nationalt og globalt er naturen under pres. Således fortsætter udryddelsen af den biologiske mangfoldighed og nedslidningen af naturressourcerne over næsten hele kloden, på trods af nationale og internationale initiativer for at stoppe denne udvikling. Der er meget lidt der tyder på, at vi når FN's eller EU's målsætninger om at reducere/stoppe nedgangen i biologisk mangfoldighed i 2010. Tværtimod ser udryddelsen af den biologiske mangfoldighed ud til at accelerere i disse år, således at der i dag udryddes langt flere arter og naturområder end på noget andet tidspunkt i menneskehedens historie. Som påvist af bl.a. FN³ betyder det, at de økosystem-ydelser som naturen tidligere har ydet er i fare, og dette har stor betydning for udviklingsmuligheder og risikoen for fattigdom ikke mindst i verdens fattige lande.

Som teknologirådets konference om biodiversitet på Christiansborg i maj viste, er den biologiske mangfoldighed i Danmark i krise. Op til 20 procent af de oprindelige arter er truet af udryddelse. Samtidig har Danmark forpligtet sig til at stoppe tabet inden 2010. Hvis det skal lykkes, er der brug for en langt stærkere indsats i Danmark her og nu. Som en del af dette skal der udarbejdes en national strategi med klare mål og tidsfrister, ligesom der skal opbygges et nationalt netværk af beskyttede naturområder både til lands og vands.

Danmark har en tradition for at spille en aktiv og progressiv rolle i det internationale politiske arbejde for at bevare verdens biologiske mangfoldighed, ikke mindst i forbindelse med FN's biodiversitetskonvention. Men hvis der skal ske fremskridt i forhold til 2010 målet, er det helt afgørende, at lande som Danmark styrker sin indsats yderligere over den kommende tid.

I forhold til at stoppe den globale ødelæggelse af natur og biologisk mangfoldighed, er det ikke nok, at Danmark kun yder en national indsats og bakker op om det internationale politiske arbejde. Danmark bør også yde en konkret indsats i andre lande for at bevare natur og miljø, ikke mindst i forhold til de konsekvenser vores forbrug og produktion har for natur og miljø i disse lande.

Med globaliseringen importerer Danmark flere og flere produkter som har direkte miljø- og sociale konsekvenser i de lande, hvor de bliver produceret. Eksempler er tropisk træ, vegetabiliske olier, landbrugsvarer, fisk etc. som alle har alvorlige indvirkning på natur og miljøforhold i producentlandene. I øjeblikket er det f.eks. frivilligt om offentlige danske institutioner vil købe lovligt og bæredygtigt træ, eller de vil købe det illegale. Og det danske forbrug af palmeolie og soja leder i dag til store rydninger af skov i Asien og Latinamerika. Danmark har et medansvar for at sikre, at de produkter vi importerer fremstilles på lovlig og bæredygtig vis, der også gavne lokaludviklingen i producentlandene. Dette aspekt bliver næsten ikke berørt i naturafsnittet i debatoplægget, hvilket er en fejl. Det bør indgå langt stærkere i den endelige bæredygtighedsstrategi.

³ Millinium Ecosystem Assessment, FN 2005

92-gruppen opfordrer til:

- At der udarbejdes en national strategi for bevarelse af den danske biodiversitet med inddragelse af alle vigtige aktører, herunder Fødevareministeriet
- At der etableres et nationalt netværk af beskyttede områder både til lands og vands, der sikrer beskyttelse af den biologiske mangfoldighed. De eksisterende beskyttede områder, herunder Natura 2000 områderne, er ikke tilstrækkelige.
- Landbruget og Fødevareministeriet må være med til at løfte opgaven bl.a. via de nye landbrugsstøtteordninger, hvor en langt større del af midlerne må rettes mod naturbevarende tiltag.
- At den danske natur kortlægges og overvåges langt bedre, herunder at naturværdierne i private skove registreres, samt at et bedre overvågningssystem med klar ansvarsfordeling etableres.
- At mindst 10 procent af det danske skovareal, inklusiv de private skove, omkring år 2030 er udlagt til urørt skov.
- At Danmark styrker sin indsats herunder definerer målsætninger og lægge flere kræfter og ressourcer i arbejdet for at trække EU og Biodiversitetskonventionens parter fremad i forhandlingerne om verdens natur.
- At Danmark fortsætter sin aktive og progressive linje i arbejdet med en international aftale om adgang til og deling af udbytte fra brug af biodiversitet, til fordel for udviklingslandene og bevarelsen af den biologiske mangfoldighed.
- At Danmark tager medansvar for de sociale og miljømæssige konsekvenser, som vores import og forbrug har i producentlande især i den tredje verden. Det må sikres, at det vi importerer, er lovligt og bæredygtigt fremstillet, bl.a. gennem certifikationsordninger, direkte støtte til bæredygtig produktion og styring af efterspørgsel fra dansk side
- At konsekvenserne af det danske forbrug og import på natur og sociale forhold i procentlande i især den tredje verden bliver kortlagt og løbende monitoreret
- At der ud fra dette udarbejdes en dansk handlingsplan for, hvordan vi på sigt sikrer, at de produkter vi importerer, er lovligt og bæredygtigt produceret.
- At der etableres bindende regler for offentlige indkøb, der sikre, at disse kommer fra lovlig og bæredygtig produktion.
- At der etableres et generelt forbud mod import af illegalt træ.

6. Affald

Også i dette afsnit af debatoplægget er målene meget overordnede, uden indikatorer og svære at måle med hensyn til hvorvidt de opfyldes.

I forbindelse med den planlagte effektivisering af affaldssektoren, er det vigtigt at dette leder til reelt bedre miljømæssige resultater

Det er positivt, at Danmark arbejder for forbedret skrotning af skibe, men der er brug for yderligere initiativer mod uforsvarlig behandling af farligt affald i ulande.

Målet om at afkoble væksten i affaldsmængderne fra den økonomiske vækst er for svagt. Det er ikke nok, at væksten blot er langsommere end den økonomiske vækst. Der er behov for, at affaldsmængden faktisk stagnerer og helst falder. Men her peges der i debatoplægget ikke på nogen effektive virkemidler.

92-gruppen opfordrer til

- At affaldsafgiften forhøjes, så den motiverer til begrænsning af affaldsmængden
- At der gives tilskud til initiativer, som kan nedbringe affaldsmængden, herunder fremme af reparation af elektronik, møbler m.v.
- At EU lægger pres på USA og andre rige lande, som ikke har ratificeret Basel-konventionens forbud mod eksport af farligt affald til ulande
- At Danmark og EU via sine bistandsmidler, via Verdensbanken, europæiske investeringsbanker m.v. arbejde for fremme miljø- og sundhedsmæssigt forsvarlig behandling af affald i ulande, samt produktion af produkter i ulande, som kan genanvendes og ikke giver anledning til farligt affald

7. Internationalt samarbejde

Dette afsnit i debatoplægget indeholder indledningsvist flere udmærkede betragtninger om de nye globale miljøudfordringer i forhold til globaliseringen, det fortsatte behov for en målrettet indsats for at bekæmpe fattigdom, den tætte sammenhæng mellem fattigdomsbekæmpelse og miljø, og behovet for at bryde sammenhængen mellem økonomisk vækst og miljøbelastning ikke mindst i de nye vækstøkonomier.

I forbindelse med sidstnævnte er det dog vigtigt at holde sig for øje, at vi i Danmark stadig forbruger og forurener langt mere end disse lande per indbygger. Og at en del af miljøbelastningen i disse lande netop sker for at producere produkter til vores forbrug. Derfor er der både brug for at nedsætte vores forbrugs- og miljømæssige fodaftryk i Danmark, og afkoble økonomisk vækst fra miljøbelastning i udviklingslandene, men på en måde hvor verdens fattige sikres bedre levevilkår.

Som nævnt resulterer globaliseringen i meget store globale miljøudfordringer. Det er vigtigt, at Danmark går forrest med at afdække og løse disse udfordringer. Dette indebærer bl.a. at sikre, at handel og investeringer bidrager til bæredygtig udvikling, og ikke det modsatte som det ofte er tilfældet i dag.

I forbindelse med dette er det problematisk, at en hel del af de nylige tiltag fra regeringen, der forholder sig til globaliseringen, primært anskuer denne ud fra, hvordan vi kan sikre danske arbejdspladser og velfærd i fremtiden, i stedet for ud fra hvorledes globaliseringen, herunder handel og investeringer, kan bidrage til en bedre og mere bæredygtig verden. Dette gælder f.eks. globaliseringsstrategien og den nye offensive handelspolitiske strategi

Vi kan ikke opnå global bæredygtighed, så længe en stor del af verdens befolkning lever i fattigdom. Derfor må fattigdomsbekæmpelse være højt prioriteret i arbejdet med at skabe bæredygtighed. Det er i den forbindelse dybt beklageligt, at regeringen har skåret ned på den danske udviklingsbistand, og tillader anvendelse af den tilbageværende udviklingsbistand til formål som ikke primært bidrager til udvikling for de fattigste f.eks. forskellige former for gældseftergivelse.

Danmark har i mange år haft miljø som tværgående hensyn, hvilket er godt. Som nævnt i debatoplægget er der en tæt relation mellem fattigdomsbekæmpelse og bæredygtig udnyttelse af natur og miljø, ikke mindst fordi en meget stor del af verdens fattige er direkte afhængige af naturen omkring dem. Derfor bør miljø forsat være et vigtigt hensyn i den danske bistand. Desværre har gentagne evalueringer vist, at det har været meget svært for Danida at sikre efterlevelse af egne retningslinjer på området. Ligeledes er der stadig ikke udviklet en handlingsplan for hvorledes Danidas miljøstrategi fra 2004 skal gennemføres.

Den særlige danske miljøbistand nævnes overraskende nok ikke noget sted i debatoplægget. Efter at MIFRESTA rammen blev nedlagt, har Danida ellers i flere år fastholdt, at der stadig er en særlig dansk miljøbistand. Når den nu ikke længere nævnes, rejser det spørgsmålet, om det skal tolkes, som om der ikke længere findes en særlig eller særskilt dansk miljøbistand.

I så fald er dette dybt beklageligt. Og også et skred i forhold til bæredygtighedsstrategien fra 2002, hvor den danske miljøbistand blev fremhævet og bl.a. beskrevet som en af indikatorerne for denne del af den danske bæredygtighedsindsats.

Der er stadig i høj grad brug for en dansk additional bistand, ud over den normale fattigdomsorienterede udviklingsbistand, bl.a. til globale miljøformål. De globale miljø- og udviklingsproblemer er ikke blevet mindre siden Rio konferencen, hvor behovet for additional bistand blev fremhævet, og den danske regering efterfølgende netop oprettede en sådan bistand.

Som beskrevet under de generelle kommentarer kan en sådan additional bistand også være med til at løse nogle af de miljøproblemer, vi påfører andre gennem vores eget "globale fodaftryk" i andre lande. Og derudover hjælpe de lande der i disse år oplever en kraftigt økonomisk vækst til større bæredygtighed, hvilket er en global nødvendighed.

Et af de steder hvor udviklingslandene lider direkte under vores forbrug og produktion er i forhold til klimaændringerne. På trods af at det er de rige lande som Danmark, der har stået for broderparten af udledningerne af drivhusgasser, er det de fattigste lande der bliver hårdest ramt. Derfor har vi i høj grad et ansvar for at nedsætte vores udledning, hjælpe resten af verden med det samme og samtidigt hjælpe verdens fattige lande til at imødegå klimaændringerne.

Derfor er det godt og nødvendigt, at der ydes en dansk indsats for klimatilpasning i udviklingslandene. Man kan dog spørge, om det er rimeligt, at Danmark og andre donorer dækker udgifter til dette område, som klart direkte skyldes en ulempe som de industrialiserede lande har påført udviklingslandene, under den eksisterende udviklingsbistand. Danmark bør oprette en additional bistand og presse på for at andre rige lande gør det samme. Princippet om at "forureneren betaler" bør også gælde her.

Danmark må også bruge sin indflydelse på, at sikre, at store multilaterale donorer som Verdensbanken, IMF og de regionale udviklingsbanker flytter deres støtte indenfor energiforsyning fra fossile brændsler til vedvarende og bæredygtig energi.

92-gruppen opfordrer til:

- At Danmark igen kommer til at yde 1 procent af BNI i fattigdomsfokuseret udviklingsbistand, og at gældseftergivelse og andre aktiviteter der ikke tilstrækkeligt bidrager til fattigdomsafhjælpning, ikke medregnes i dette.
- At Danmark derudover etablerer en additional bistand på ½ procent af BNI (svarende til den gamle MIFRESTA bistand) der bl.a. skal gå til at løse globale miljøproblemer, herunder de miljøproblemer Danmark selv er med til at påføre udviklingslandene gennem vores forbrug og produktion.
- At regeringens globaliseringstiltag i højere grad kommer til at handle om hvordan Danmark kan være med til at skabe en mere retfærdig og bæredygtig verden, frem for hvordan vi kan sikre vores egne snævre interesser.
- At regeringen i relation til bæredygtighedsstrategien fremlægger, hvorledes den i forbindelse med den øgede globale integration, herunder indenfor handelspolitikken, investeringer og teknologiudvikling, vil fremme bæredygtig udvikling og fattigdomsbekæmpelse.
- At Danmark går forrest med at sikre integrationen mellem miljø- og udvikling i sin udviklingsbistand, herunder at det sikres, at Danida lever op til egne miljøintegrations-retningslinjer og -mål, og at dette monitoreres jævnlige.
- At Danidas miljøstrategi fra 2004 revideres og at der i forbindelse med dette også udarbejdes en handlingsplan for hvorledes strategien gennemføres.
- At Danmark går forrest med additional bistand for, at kompensere verdens udviklingslande for de klimaproblemer vi har været med til at påføre dem, og samtidigt arbejde for at de andre industrialiserede lande gør det samme. Princippet om at "forureneren betaler" bør også gælde her.
- At Danmark presser på for, at de store multilaterale donorer skifter deres støtte fra fossile energiformer til vedvarende og bæredygtig energi.

8. Alle har et ansvar

Der er positivt, at der i indledningen til dette afsnit i debatoplægget refereres direkte til, vores ansvar for hvordan vi påvirker miljøet globalt, samt at der lægges op til at både det offentlige, danske virksomheder og private borgere har et direkte ansvar og bør handle.

I forhold til det offentlige er det vigtigt, at den indflydelse og økonomi, som denne sektor besidder, konsekvent bruges til at drive en bæredygtig udvikling fremad. Det offentlige kan f.eks. med en konsekvent bæredygtig indkøbspolitik i høj grad være med til at flytte markedet i bæredygtig retning, hvilket der er stor brug for.

I den forbindelse har erfaringen dog ind til nu været, at den offentlige bæredygtighedspolitik og herunder indkøbsordninger ikke i tilstrækkelig grad forfølger bæredygtighedsmålet. Således er der f.eks. i den første statslige udbudsrunde om indkøb af bl.a. kontormøbler ikke taget hensyn til, at træet i møblerne skal være produceret bæredygtigt. Og den nævnte ni-punktsplan for lovligt og bæredygtigt træ kommer kun fordi mange års utilstrækkelige forsøg på at skabe bæredygtige indkøb i det offentlige har fejlet. Ligeledes er det opstillede mål om 1 procents energibesparelser per år i ministerierne alt for begrænset.

Der er således i høj grad brug for en meget mere ambitiøs og bindende politik med hensyn til bæredygtighed i det offentlige, herunder indenfor indkøbspolitikken.

I forhold til erhvervslivet er tiltagene også alt for begrænsede. Det er godt at regeringen laver en handlingsplan for CSR, men som udspillet ser ud nu, er det nærmere en "branding" strategi, der skal sælge dansk erhvervsliv for det, der allerede gøres, end en strategi der kan drive udviklingen i progressiv retning. Der er brug for en meget stærkere indsats her. En indsats hvor målet om bæredygtighed vægtes på samme niveau som vækst og konkurrenceevne hos danske virksomheder. Derfor er det vigtigt, at regeringens CSR indsats også indeholder uddannelse, råd og vejledning til hvordan virksomhederne kan agere bæredygtigt. En indsats hvor Miljøministeriet bør spille en central rolle.

På et stadig mere dereguleret og hastigt voksende globalt marked er private virksomheders påvirkning af det globale miljø blevet stadig større, men også mere uigennemskueligt for den enkelte forbruger. Det må derfor kræves, at forbrugerne har mulighed for at gennemskue, hvordan de enkelte virksomheder påvirker miljøet, og at danske virksomhederne kan stilles til ansvar for den miljøpåvirkning, de forårsager i udlandet. I lighed med den engelske "Companies Act 2006"⁴, bør regeringen således tage initiativer til virksomhedslovgivning, der kan sikre denne gennemskuelighed og ansvarspådragelse, samt sikre at OECD's nationale kontaktpunkt har de nødvendige ressourcer til foretage undersøgelser i udlandet af klagesager mod danske virksomheder. Regeringen opfordres ligeledes til at støtte og følge op på Europaparlamentets resolution om CSR fra marts 2007⁵, for derved at skabe en fælleseuropæisk minimumsstandard for gennemskuelighed og ansvarspådragelse på miljø- og socialområdet.

Det vil også være yderst relevant, at regeringen forholder sig til hvordan vildledende markedsføring - herunder "grønvaskning" - håndteres, så virksomheder der gør en reel miljøindsats ikke underløbes af virksomheder, der lader hånt om miljøet.

Forbrugerne har som nævnt en stor rolle mht. at sikre en bæredygtig udvikling af det danske samfund. Dog er det vigtigt, at regeringen sikrer de nødvendige rammebetingelser for at borgerne kan agere bæredygtigt. Således kan man spørge sig om "flere miljømærkede produkter", som nævnt i debatoplægget, nødvendigvis er udtryk for en positiv udvikling, eller nærmere at regeringerne har svigtet deres ansvar for at sikre, at alle produkter er miljørigtige.

Også i forhold til forbrugerne er de beskrevne tiltag for begrænsede og usammenhængende. Som omtalt i de generelle kommentarer er der brug for en overordnet strategi og indsats for at inddrage og oplyse den danske befolkning om bæredygtig udvikling. Uden en sådan overordnet folkeoplysende og -involverende indsats når Danmark ikke bæredygtighed.

⁴ Companies Act 2006, kapitel 46, den 8. november 2006, Storbritannien.

⁵ Resolution: Corporate social responsibility: implementing the partnership for growth and jobs (P6_TA(2007)0062), vedtaget af Europaparlamentet 13. marts 2007

Flere af de nævnte udmærkede kampagner f.eks. "Grønt ansvar" og "Et ton mindre" ville så høre hjemme under en sådan overordnet indsats.

92-gruppen opfordrer til:

- At det offentlige langt mere konsekvent går foran for at sikre bæredygtig udvikling i Danmark, herunder igennem en bæredygtig indkøbspolitik
- At regeringen mere offensivt støtter udviklingen af et bæredygtigt erhvervsliv, herunder uddannelse, råd og vejledning til virksomheder om bæredygtig adfærd.
- At regeringen tager initiativ til virksomhedslovgivning, der sikrer bedre gennemskuelighed og ansvarspådragelse på miljøområdet i både indland og udland.
- At regeringen sikrer at OECD's nationale kontaktpunkt tildeles tilstrækkelige ressourcer til at foretage selvstændige undersøgelser.
- At regeringen støtter og fremmer initiativer i Den Europæiske Union, der sikrer gennemskuelighed og ansvarspådragelse på miljøområdet, for derigennem at skabe en fælleseuropæisk minimumsstandard.
- At regeringen sikrer at der gribes ind overfor vildledende markedsføring på miljøområdet.
- At regeringen sikrer de nødvendige rammebetingelser for, at vi som forbrugerne og borgere kan agere bæredygtigt, herunder sikre at de bæredygtige forbrugsvarer er tilgængelige og fordelagtige i pris.
- At regeringen udvikler og igangsætter en national strategi for inddragelse og oplysning af den danske befolkning om bæredygtig udvikling.

9. Dialog og handling

(Se bemærkninger under de generelle kommentarer, herunder mht. behovet for en national strategi og indsats for inddragelse og oplysning i forhold til den danske befolkning, og behovet for at udkastet til den nationale bæredygtighedsstrategi kommer i offentlig høring før den færdiggøres.)

